

פתיח התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 234

משפטים תשע"ב

כך, שהוא מקבל בדיוק את העונש שהיה מגיע לו.

"ורפא ירפא" (כא, יט)

הרשות שנתנה בידי הרופאים לרפא העניקה להם התייחסות של כבוד בעיני בני אדם, עד כי משעה שהם פוסקים את פסוקם, שוב אין בני אדם מן השורה מתיימרים לחלוק על דעתם.

רבי זלמליה, אחיו של **רבי חיים מוולוז'ין**, ניצל את הכבוד הזה בעיני בני האדם על מנת להנצל מחשש עברה, ומעשה שהיה כך היה:

באחד הימים נקלע רבי זלמליה לבית עניים. בני הבית קבלו אותו בכבוד גדול, ומיד הזמין אותו בעל הבית לשבת ולאכול דבר מה.

סרב רבי זלמליה להצעה והתנצל כי הרופא אינו מרשה לו לאכול.

אם רופא אינו מרשה לאכול, אין טעם להפציר בו עוד פעם, שמא עלול הוא להנזק מכך – חשב בעל הבית והרפה ממנו.

לאחר שיצא, שאל אותו מלווהו מיהו הרופא שאינו מרשה לו לאכול?

הרופא הוא **הרמב"ם** – השיב רבי זלמליה – הפוסק כי האוכל מסעודה שאינה מספקת לבעליה עובר על אבק גזל... אולם אלו הייתי אומר שאינני אוכל מן הטעם שהסעודה אינה מספקת, הם היו טוענים שיש להם מספיק, לכן טענתי שהרופא אינו מרשה לי, וכך לא התווכח אתי אף אחד...

"כי יגנב איש שור או שה וטבח או מכרו, חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת השה" (כא, לו)

אדם שגונב בהמה דקה, כמו כבש או שה ושוחט אותה – משלם פי ארבעה, ואלו אדם שגונב בהמה גסה – משלם פי חמישה.

מפני מה?

בגנבת בהמה דקה, אין הבהמה יכולה לרוץ מהר, והוא נאלץ לסחוב אותה על כתפיו, ומאחר שהוא התבזה, הפחיתה התורה מעונשו והורתה כי עליו לשלם פי ארבעה ולא פי חמישה, כאדם שלא התבזה.

מהו ההגיון בהתחשבות הזו בבושות שנגרמו לגנב? וכי מישהו בקש ממנו 'לסחוב'? הלא גנבתו היא שגרמה לו לכך!

"אשר תשים לפניהם" (כא, א)

וברש"י: כשלחן הערוך ומוכן לאכל לפני האדם.

בספר **"אוצר הידיעות"** מובא דבר נפלא שמצא בשם אחד מקדושי השואה – **הגר"ח סאמט**:

ישנם, כידוע, ארבעה טורים [וכן ארבעה חלקים לישולחן ערוך] – אורח חיים, יורה דעה, אבן העזר וחשן משפט – שבהם נתבארו כל משפטי תורתנו הקדושה.

הגימטריה של שמותיהם עולה בסך הכל למנין אלף שבע מאות וחמש, שזה גם מנין הסימנים שישנם בשלחן ערוך.

שכן, **"ב"אורח חיים"** ישנם שש מאות תשעים ושבעה סימנים, **"ב"יורה דעה"** – ארבע מאות ושלושה סימנים, **"ב"אבן העזר"** – מאה שבעים ושמונה סימנים, וב"חשן משפט" – ארבע מאות עשרים ושבעה סימנים, סך הכל – אלף שבע מאות וחמש!

הפלא ופלא!

"ואשר לא צדה והאלקים אנה לידו" (כא, יג)

והאלקים אנה לידו – במה הכתוב מדבר? בשני בני אדם, אחד הרג שוגג ואחד הרג מזיד, ולא היו עדים בדבר שיעידו, זה לא נהרג וזה לא גלה, והקב"ה מזמנן לפונדק אחד, זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם, וזה שהרג שוגג עולה בסולם, ונופל על זה שהרג במזיד והורגו, ועדים מעידים עליו, ומחייבים אותו לגלות. נמצא זה שהרג בשוגג גולה, וזה שהרג במזיד נהרג (רש"י)

המקרה המתואר בדברי רש"י מוכיח כי הקב"ה מנהל את העולם בתזמון מוחלט, וכי לא נתן להמלט מעשית רצונו, ואף כאשר אדם משוכנע, שהוא הצליח להסתיר את המעשה שעשה, ועין אדם לא הבחינה בכך, דואג היושב בשמים לזמן אותו למצבים שבהם יהיה חייב לבצע את המוטל עליו.

אולם – הקשה ה"פענח רזא" – בענין אחד בכל זאת נראה לכאורה, שאותו רוצח במזיד אינו נענש ככל רוצח אחר, המבצע את מעשה הרציחה שלו קבל עם ועדה: סוג המוות שהוא מקבל – בעוד שאר הרוצחים נענשים בסיף, רוצח זה מת בסקילה! וקשה, היתכן שאין הקב"ה ממית אותו בעונש הקבוע לרוצחים?

הוא מקשה והוא מתרץ: אין זאת אלא שהרוצח בשוגג שנפל עליו מן הסולם, נופל כשסכין בידו, ותוך כדי נפילה הוא חותך לרוצח במזיד את ראשו –

בעצמו, שהוא הוא 'בעל הבית' האמיתי בבריאה, והוא מושל בכל ובידו כח וגבורה, הרי אז מובטח לך כי "שמע אשמע צעקתו".

"מלאתך ודמעך לא תאחר" (כב, כח)

השל"ה הקדוש למד מכאן בדרך דרש יסוד גדול וחשוב בעבודת ה' :

"מלאתך" – זהו רצונו של האדם, "ודמעך" – אלו דמעותיו. אם באמת הנך רוצה דבר, עד כדי כך שהנך מוריד עליו דמעות, בוכה ומתחנן לפני בוראך לקבלו, הרי ש"לא תאחר" לקבלו!

אדם שרוצה באמת ומתחנן לפני בוראו לקבל סיעתא דשמיא – בודאי יענה מן השמים!

וכך כתב **הרב שמשון פינקוס** זצ"ל לבחור ששלח אליו מכתב ובו בקשת עזרה והדרכה מעשית :

"קראתי את מכתבך, ולא הגעתי למדרגה לתת עצות ולומר לך מה לעשות, אבל אכתב מה שנראה לפי עניות דעתי אחרי התאור של הדברים שכתבת.

נראה לי שאתה משתדל מאד בעליה בתורה ויראת שמים, ואתה עושה את כל יכלתך ויצאת ידי חובת השתדלות. עכשיו אתה נמצא בשלב שאתה צריך עזרה מבחוץ. הסבה לזה הוא פשוט מפני שהדברים הם כל כך נשגבים ונוראים, לזכות לתורה ולחשק פנימי, וככל שתארת, זה פשוט למעלה מכוחות אנושיים, ואף על פי שודאי צריך גם השתדלות מצדנו, אבל מגיע רגע שצריך לפנות לעזרה מבחוץ.

על כן אני אתן לך שם וכתובת, שאליו תפנה והוא יעזור לך – קוראים לו השי"ת.

הוא חזק מאד, שבאמת הוא ברא הכל, ואני יודע בסוד שהוא גם אוהב אותך באופן אישי, והוא מחכה בכליון עינים שתפנה אליו.

אין בעיה למצוא את הכתבת שלו יתברך, שהוא נמצא בכל מקום, כפשוטו, גם הרגע הזה שאתה קורא המכתב אתה יכול לפנות אליו.

אני כותב זה, מפני שהרבה חושבים שהוא ענין של תפילה ועשיית מצוה וחיפוש מדרגות. כל זה נכון אבל אינו העיקר – העיקר הוא שהקב"ה אישיות ברורה חי וקיים, שאפשר לתפוס אתו קשר אישי, ולעולם לא התאכזב מי שעשה כך.

ומה שהדבר יותר פשוט ופרקטי יותר טוב ויותר מועיל... ולבקש ממנו **עוד פעם ועוד פעם**.

מי שיתן לך עצה אחרת, חבל על ההשתדלות, תלך ישר למי שיכול לעזור באמת, ותתפוס אותו ואל תעזוב אותו, "אל תתני דמי לוי" עד שהשגת את כל שלבך חפץ".

שאלה זו שואל **הרב יוספי שליט"א**, ומוסיף: היכן קיים בכל העולם כולו שופט, שיפסק שיש להפחית בעונש משום שהגנב התבזה מעט במהלך גנבתו? התשובה היא: כאשר השופט הוא אביו של הגנב...

הנה כי כן, זהו פסק דין שחורף אבא לבן – וממילא כל הקושיה מתפוגגת מאליה.

"כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמר" (כב, ו)

מדובר כאן על שומר חינם, שצריך להשבע שלא שלח יד ברכוש שהופקד בידו, ולא פשע בשמירה.

כאשר מדובר בשומר שכר אומרת התורה: "כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה וכל בהמה לשמר..."

מדוע בשומר חינם כתוב "כסף או כלים", ובענינו של שומר שכר נאמר "חמור או שור או שה...?"

אלא שדבר הכתוב בהווה – שמירה על כסף או על כלים איננה מצריכה טרחה רבה, ואיננה כרוכה בהשקעה של זמן. לכן מצוי שאדם מבקש מחברו, שישמוור עבורו, ללא תשלום, על כסף או על כלי. לעמת זאת, שמירה על חמור, שור או שה מהווה טרחה מרבה, וגם גוזלת זמן לא מועט; יש צורך להאכיל את בעל החיים ולהשקותו, לנקות אותו ואת הדיר או את הרפת. ישנן גם השלכות לא נעימות לארוח של בעל חיים כזה, כמו רעש וריחות. לכן לא כל כך מצוי שיהיה אדם שומר חינם על חמור או על שור.

משום כך נאמר בענינו של שומר חינם "כסף או כלים", ולגבי שומר שכר – "חמור או שור או שה".

"אם ענה תענה אתו כי אם צעק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו" (כב, כב)

מה פשר ההדגשה "כי אם צעק יצעק אלי"?

אומר ה"דברי שאול": מדרך העולם, כאשר מאן-דהו מציק ומצר לאדם, אם אינו יכול לעמד כנגדו ולגבר עליו בכוחות עצמו, פונה האדם ומבקש עזרה מכל מי שיש בידו להצילו מחמת המציק. בדרך כלל הוא מחפש אדם ששולט על האיש שהרע לו והוא נתון למרותו. ואם אינו מוצא אדם שכזה, הוא פונה לנציג המדינה, איש משטרה וכדומה, המופקד על שמירת החוק והסדר. הוא נסמך ונשען עליו שיטיל את סמכותו ומרותו על אותו אדם, וימנע ממנו מלפגוע בו.

אולם עד מהרה הוא יווכח כי לא נכון לעשות כן. הנה כי כן: אם אמנם אתה משליך יהבך על בשר ודם, ותולה בו תקוותך ומשענתך, הקב"ה יוכיח לך כי זו משענת קנה רצוף. הקב"ה יסיר את עזרתו ממך, ואתה תשאר חסר אוניס וחדל אישים.

אבל "אם צעק יצעק אלי" – אם תפנה אל הקב"ה

